

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ

Οκτάβ Μιρμπό (1848-1917) δεν έπαψε, σε όλη τη διάρκεια του βίου του, να ενοχλεί. Δημοσιογράφος, κριτικός τέχνης, λιβελλογράφος που προκαλούσε ανατριχίλες σε όσους πολιτικούς, επιχειρηματίες, καλλιτέχνες έμπαιναν στο στόχαστρό του, μυθιστοριογράφος που προοιωνίζετο το παράλογο και την υπαρξιακή ναυτία της νεωτερικότητας, έξω και μακριά από τις ισχύουσες λογοτεχνικές σχολές και τάσεις, αντίθετος σε θεσμούς και δόγματα, θεατρικός συγγραφέας που σπληνιτεύει την κοινωνική αχρειότητα, πέτυχε να υπερβεί τα ρευστά όρια της εποχής του και να μην ξεχαστεί. «Οι Φίλοι του Μιρμπό», ομάδα πανεπιστημιακών και μελετητών του έργου του, δεν έχουν πάψει από το 1994 ως σήμερα να προβάλλουν σε πολυσέλιδες ετήσιες εκδόσεις τη λογοτεχνική και πνευματική παρακαταθήκη του, ώστε να εκτιμηθεί το σύνολό της πέρα από τις επιτυχίες που ενίσχυσαν ο κινηματογράφος και ο αντικληρικαλισμός.

Το μυθιστόρημα «Ημερολόγιο μιας καμαριέρας» (εκδ. Καστανιώτης, 1995,

Η γραφή έχει το πλεονέκτημα προσωπικής εξομολόγησης της απώλειας ενός μεγάλου άνδρα

μτφ. Μπάμπης Λυκούδης), ιστορία της διαβολικής Σελεστίν, υπηρέτριας στον ρημαγμένο και παραλυμένο κόσμο μιας αφιλότιμης μεγαλοαστικής οικογένειας, έναν κόσμο που εντέλει εξυπηρετεί λες και είναι το αντίγραφο του, μεταφέρθηκε τέσσερις φορές στον κινηματογράφο, με γνωστότερες την εκδοχή του Ζαν Ρενουάρ (1946) και την προσαρμογή του Λουίς Μπουνιουέλ (1964), όπου έλαμψαν η Ζαν Μορό και ο Μισέλ Πικολί. Η χειμαρώδης μαρτυρία «Ο κήπος των μαρτυριών» (εκδ. Εστία, 1989, μτφ. Αλίνα Πασχαλίδη, εξαντλημένη), επικεντρωμένη στον βιασμό ενός εφήβου σε σχολείο της Καθολικής Εκκλησίας, γεγονός που κατάρτησε τη ζωή του, υπήρξε μια καταγγελία που δεν γινόταν να αποσιωπηθεί και δεν παύει να επανέρχεται στο προσκήνιο, αφού ο Μιρμπό χάραξε αυτόν τον δρόμο απογυμνώνοντας τη σαρκική και πνευματική κραπάλη του θρησκευτικού φαρισαϊσμού των θεραπόντων της Εκκλησίας του Χριστού.

Ήταν ένας άνθρωπος εντός της εποχής του, βαδίζοντας αντίθετα αλλά και παράλληλα με αυτήν. Εξησε τις συνέπειες της Επανάστασης του 1848 που προώθησε φιλελεύθερες ιδέες και έδωσε ορμή σε εργατικές και λαϊκές απαιτήσεις, έζησε την Κομμούνια του Παρισιού και την ατιμωτική ήττα της πατρίδας του στον γαλλο-πρωσικό πόλεμο του 1870 (πανωλεθρία του Σεντάν), τις πολιτικές δημοκρατικές και λαϊκιστικές παλινωδίες που διόγκωσαν τις κοινωνικές ανισότητες και τον αντισημιτισμό ως «εσωτερικό εχθρό», με κορύφωση την υπόθεση Ντρέιφους (τον οποίο υποστήριξε) και με επακόλουθο την εθνικιστική και κληρικολαϊκή τυφλότητα που οδήγησε στον Μεγάλο Πόλεμο, του

Οκτάβ Μιρμπό

Η καταγραφή των τελευταίων στιγμών του Μπαλζάκ από τον γάλλο συγγραφέα με την ανορθόδοξη ματιά

Ανατομία ενός θανάτου

Το γλυπτό μνημείο του Μπαλζάκ που φιλοτέχνησε ο Ογκίστ Ροντέν, στη λεωφόρο Ρασπάλ του Παρισιού

οποίου δεν πρόλαβε να δει το τέλος, αφού πέθανε το 1917. Ενα από τα πρώτα δέκα μέλη της Ακαδημίας Γκονκούρ, η οποία ιδρύθηκε το 1903, υπήρξε συνεπής φίλος και γενναίος υποστηρικτής νέων συγγραφέων και ζωγράφων, πρώιμος θαυμαστής και μνηστής του Βαν Γκογκ. Κοντολογίς, ο Μιρμπό υπήρξε μια ανορθόδοξη ματιά που δεν αλληθώρισε, επιμένοντας στην αυταπάτη της κατάκτησης της αλήθειας και, στο ίδιο μέτρο, στην εξασφάλιση της ποιητικής άδειας.

Ημερολόγιο ταξιδιού

Ανορθόδοξη είναι και η ματιά του για τον Μπαλζάκ και τον θάνατό του,

όπου η αλήθεια του θαυμασμού του ανθρώπου και του έργου συμπλέει με την εξασφάλιση ότι ο άνθρωπος Μπαλζάκ και το μπαλζακικό έργο είναι ένα «ποίημα» συγγνωστής κορύφωσης μιας τραγωδίας του χειμαρρώδους δημιουργού. Αυτή η ματιά απλώνεται σε ξεχωριστό κεφάλαιο ενός μακροσκελούς κειμένου που πραγματεύεται με τη μορφή «Ημερολογίου ταξιδιού» το 1903 με αυτοκίνητο το πέρασμα από τη Γαλλία ως τη Γερμανία μέσω Βελγίου και Ολλανδίας, «ταξίδι μέσα από τον ίδιο μου τον εαυτό», όπως υπογραμμίζει ο Μιρμπό. Η γραφή έχει το πλεονέκτημα προσωπικής εξομολόγησης

της απώλειας ενός μεγάλου άνδρα, επιβαρυσμένη από τη βεβήλωση των τελευταίων στιγμών του Μπαλζάκ, καθώς η γυναίκα του απολαμβάνει στο διπλανό δωμάτιο την ερωτική πανδαισία στην αγκαλιά ενός φίλου του ετοιμοθάνατου. Ενός εμπίστου, ο οποίος αποκαλύπτει αργότερα στον συγγραφέα εκείνες τις στιγμές με τέτοια ψυχρότητα λες και δεν υπήρξαν, λες και αφορούσαν κάποιον άλλο.

Δεν ήταν λίγοι εκείνοι που διαμαρτυρήθηκαν, μεταξύ αυτών και η κόρη της γυναίκας του Μπαλζάκ από τον πρώτο γάμο της, για την αφτιασίδωτη ωμότητα του λόγου

του Μιρμπό, έτσι που το κείμενο αφαιρέθηκε από την πρώτη έκδοση του «Ημερολογίου ταξιδιού», κυκλοφόρησε αργότερα σε λίγα αντίτυπα και εντάχθηκε εντέλει στο έργο του συγγραφέα το 1989. Δεν είναι πάλι λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι ο Μιρμπό μεγέθυσε και δραματοποίησε – ποιητική αδεία – τα γεγονότα, εκμεταλλευόμενος το εύρημα και όχι την αλήθεια. Λένε οι μελετητές του έργου του πως, ρίχνοντας το άδικο στη γυναίκα του Μπαλζάκ, ήταν σαν να είχε το προαίσθημα ότι το ίδιο θα έκανε η πανέμορφη σύζυγός του Αλίσ Ρενιό, γοητευτική

πθοποιός, αφέλις συγγραφέας και κοσμική «εταίρα», αμέσως μετά τον θάνατό του.

Ωστόσο, ο Μιρμπό δεν χρησιμοποίησε το τραγικό τέλος του Μπαλζάκ, ενός σώματος που αποσυντίθεται πριν εξέλθει του κόσμου τούτου, ως αφορμή για κουτσομπολιό περί τα ήθη και την ηθική του κόσμου και του περιγυρου

των συγγραφέων και του ευρύτερου καλλιτεχνικού χώρου εντός των κρατουσών κοινωνικών πεποιθήσεων και αλληλοεξυπηρετήσεων. Δεν επεδίωξε, ακολουθώντας τον συρμό της εποχής του, να «σοκάρει την υπόληψη της αστικής τάξης» αποκαλύπτοντας ένα σκάνδαλο. Αποφεύγοντας τέτοια ευκολία, περιγράφει τον «βραχύσωμο, παχύ, κοιλαρά, κακάσχημο, ευνοούμενο των γυναικών, αποτυχημένο κερδοσκόπο, μόνιμως χρεωμένο, τριγυρισμένο από νεαρούς θαυμαστές Μπαλζάκ να γράφει ταυτόχρονα τέσσερα μυθιστορήματα, να μένει ξύπνιος για να προλάβει να παραδώσει κάποιο κείμενο στον εκδότη του πίνοντας αδιάκοπα καφέ, να σκοτώνεται να κατακτήσει την ονειροπαρμένη κυρία Χάνσκα, σύζυγο ενός πλούσιου Κοζάκω, και να την παντρευτεί, πρόσωπο ο ίδιος της γιγαντιαίας και ανεπανάληπτης «Ανθρώπινης κωμωδίας», η οποία αποτελεί πια κτήμα της ανθρωπότητας. Ετσι, έχουμε στα χέρια μας ένα κοινωνικό τεκμήριο μιας εποχής, εντός της οποίας δεν έχουμε πάψει να ζούμε. Η μετάφραση της Μαρίας Γυπαράκη αποδίδει άριστα τις αποχρώσεις του λόγου του Μιρμπό και τις λεπτότητες της γαλλικής γλώσσας.

Οκτάβ Μιρμπό
Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΠΑΛΖΑΚ

Μτφ. Μαρία Γυπαράκη
Εκδ. Στιγμός, 2020,
σελ. 12
Τιμή 112 ευρώ